

Novobydžovská

Ročník XIV.
16. 12. 1987



Číslo 4

ZPRAVODAJ

Z obsahu čtvrtého čísla: Vynikající Divadelní Bydžov '87 ♦ Vyhláška o místních poplatcích
♦ Záslužná práce sklářů ♦ Klenoty našeho muzea, IV. část - lidová fajáns ♦ Dokončení
vzpomínek na Jaroslava Honse ♦ Závěr seriálu Staročeské obyčeje ♦ Jubileum starobydžovského zvonu ♦ Osobní kronika ♦ Pravidelné rubriky



Vánoční pohled z N. Bydžova





17. rada dne 8. října 1987

uložila

- podat zprávu o stavu odstraňování závad uvedených v rozboru činnosti RaJ za rok 1986
- předložit MěNV další kontrolní zprávu o vyřešení kádrových otázek na jednotlivých prodejních Jednoty
- uložila zajištění provádění kontrol společenských zábav odpovědnými komisemi MěNV

schválila

- rozbor hospodaření DOS MěNV za I. pololetí 1987
- POZ investarizace 1987

18. rada dne 29. října 1987

vyhodnotila

- soutěž „Za město krásnější“ a udělila v kategorii č. 5 čestné uznání: s. Černému, OV č. 16 a OV č. 7 vzala na vědomí
- zprávu o zajištění výstavby celoměstské čistírny
- plán údržby místních komunikací v zimním období 1987/88
- zprávu VLK při MěNV o akci Z: požární zbrojnice

19. rada dne 12. listopadu 1987

schválila

- Jednotný plán kulturně výchovné, branné a zájmové tělovýchovné činnosti na rok 1988
- pracovní plán plenárního zasedání MěNV na 1. pololetí r. 1988

vzala na vědomí

- zprávu o plnění souboru opatření k ovlivňování volného času dětí a mládeže za rok 1987

udělila

- stříbrnou medaili Za rozvoj města Nového Bydžova Josefu Lejskovi.



Ukázka z cvičení útvarů svépomoci v Novém Bydžově

ÚKOLY ROKU SPLNĚNY

Základním úkolem tohoto pětiletého období je budovat soudobou civilní obranu. Nemalou úlohu v systému Civilní obrany ČSSR plní národní výbory všech stupňů.

Při MěNV v Novém Bydžově úspěšně pracuje komise branné výchovy, která působí na zdárný průběh přípravy obyvatelstva k civilní obraně. Pro letošní rok bylo stanoveno vojensko politické téma „Současné problémy mezinárodních vztahů a úkoly branné politiky strany po XVII. sjezdu KSČ“. Po zkušenostech z předcházejících let se toto téma přednášelo i v místních částech a s organizací přednášek pomáhaly občanské výbory. Tak se přes určité potíže podařilo proškolit 750 občanů.

Obdobná situace byla i u druhého, praktického cvičení s názvem „Zásady vyprošťování osob a hašení malých požárů“. I tady byl úkol splněn a praktická cvičení v místních částech i ve městě prokázala dobrou připravenost obyvatel.

Velký význam ve struktuře CO má vytvoření teritoriálních záchranných útvarů a útvarů svépomoci. Koncem měsíce září proběhlo cvičení útvarů svépomoci v Novém Bydžově, Hlušicích a Skřivanech. Do akce se zapojily občanské výbory a požární objektová jednotka Jabloneckých skláren z Nového Bydžova. Během cvičení si občané vyzkoušeli výdej ochranných pomůcek, vyprošťování osob ze zasypaného krytu i likvidaci požáru. Cílem akce bylo procvičení součinnosti všech jednotek a jejich připravenosti. Prokázalo se, že národní výbory jsou připraveny organizovat život ve svých teritoriích i za mimořádných situací.

Také toto cvičení přispělo k základnímu požadavku současnosti – vybudovat takovou soudobou civilní obranu, která bude po všech stránkách na úrovni požadavků doby. (jm)

Je v nás však touha roztřesené obrysy světa ustálit
F. HRUBÍN

Blahopřejeme

Vážení soudruzi,

oznamuji Vám, že od našeho útvaru 3520 v Jaroměři odešel před několika dny do zálohy voják Bohumil Sýkora, který vzorně plnil stanovené vojenské povinnosti. Vzhledem k tomu, že se jedná o občana Vaší obce, žádám Vás spolu se stranickou organizací a útvarovým výborem SSM o zveřejnění ocenění jeho práce. Zároveň Vám chci poděkovat za to, že se podílíte na výchově mladých občanů - budovatelů a obránců naší socialistické vlasti, kteří dělají Vaši obci dobré jméno v průběhu základní vojenské služby.

Z DOPISŮ

Je nás v Hradci dosti velký počet, kteří jsme se v Bydžově narodili, či máme k němu bližší druhotné vztahy. Při vzájemném setkávání sdělujeme si dění našeho milého města a hlavně též i vzpomínáme. Velmi si ceníme zpráv i vzpomínek v Novobydžovském zpravodaji, na který se vždy a nedočkavě těšíme. Jsme nesmírně rádi, že opět po delší přestávce píše p. Zdeněk Smutný, ale dočkáme se též příspěvků p. Franty Rezníčka? Svými „Úsměvy“ patřil s p. Smutným mezi

nejoblíbenější autory. Byli bychom též velmi rádi a přivítali bychom častější vydávání Zpravodaje. Dočkáme se?

Přejeme Zpravodaji hodně úspěchů, právě tak jako jeho autorům a pracovníkům MKS.

Hana Václavíčková

PIŠTE DO ZPRAVODAJE!

Naše čtenáře bude zajímat vše - od vzpomínek až po dnešní dění. Příhody veselé, kritické i ty zprávy, které si zasluhují pochvaly!

VYNIKAJÍCÍ DIVADELNÍ BYDŽOV '87

V tentokrát šťastný pátek 13. listopadu 1987 zažilo Sloupno v okrese Hradec Králové pozoruhodný rozruch. K víceúčelovému klubovému zařízení přijel autobus přeplněný mladými lidmi, kteří si s sebou vezli kromě spacích pytlů i zvláštní zavazadla s divadelními potřebami a rance nadšení. Byli to mladí divadelníci z celého okresu Hradec Králové. Přijeli si vzájemně předvést výsledky své práce na okresní inspirativní přehlídce „Divadelní Bydžov 1987.“

Program byl skutečně bohatý. Vždyť vystoupilo celkem 12 souborů. Autori byli samotní členové divadelních souborů, někdy „na motivy“, někdy přišli s vlastními náměty. Organizátoři, Okresní kulturní středisko v Hradci Králové a Městské kulturní středisko v Novém Bydžově, kladli důraz při přípravě přehlídky na inspirativnost. K ní směřovali výběr představení, pro inspiraci předvedli inscenaci i hosté Divadelního Bydžova – Mladé divadlo z Pardubic (Rozmarné léto od V. Vančury) a AHA! z Lysé nad Labem (autorská úprava W. Shakespeara Sen). Během přehlídky, od 13. listopadu od 15. listopadu 1987, měli účastníci možnost konfrontovat své názory v hromadných rozpravách pod dohledem profesionálů. Členové Okresního poradního sboru pro mladé divadlo, umělecký přednes a mladé literáty připravili k vydání „Zpravodaj Divadelního Bydžova“, ve kterém se odrazila atmosféra této skutečně vyjimečné akce divadelních oborů. Z okresu Hradec Králové vystoupily soubory: loutkářský soubor Žížala z Hradce Králové s již starší inscenací Neposedný dům, soubor Obsazeno Vzorné osvětové besedy Mašovice naopak s premiérou autorské hry Cesta z hlíny do hlíny, učitelky mateřských škol okresu Hradec Králové předvedly loutková sólová vystoupení. HAD PKO úpravu pohádky K. J. Erbena... a ona je zakletá, soubor První zvonění LŠU Na Střežíně Hradec Králové představení Hoďinka pravdy v Ústavu occidentálních literatur, nový soubor Trillema svérázné autorské představení „A“ (zřizovatel Městské kulturní středisko Nový Bydžov), Echo, soubor Městského kulturního střediska v Chlumci nad Cidlinou, zahrál krátké představení s názvem Mravenci a spol., Divadlo do kapsy Klubu mládeže SSM TROJKA z Hradce Králové inscenaci Teorie doktora Vlacha a nakonec v neděli 15. listopadu hrál Rozmarýnek ZK ROH ZVŮ Hradec Králové autorskou úpravu pohádky Tři zlaté vlasys děda Vševeda.

I ti nejnáročnější účastníci odjížděli ze Sloupna s tvrzením, že celková úroveň, odborná i organizační, III. okresní inspirativní přehlídky Divadelní Bydžov 1987 vysoko překročila okresní průměr.

Em a Zámečnicková



Foto N. Chaloupková

MĚŘÍTKEM BOHATSTVÍ SPOLEČNOSTI SE STANE JEJÍ VOLNÝ
A NE PRACOVNÍ ČAS

K. Marx

VÝMĚNA ČS. CESTOVNÍCH PASŮ

V současné době probíhá na útvarch pasů a víz obměna cestovních pasů. Pasy světle zelené barvy vydané před 1. 1. 1984 jsou od tohoto data postupně nahrazovány novými – tmavě zelenými. Odbor pasů a víz KS SNB v Hradci Králové doporučuje všem držitelům starých pasů, a to i těm, jejichž pasy jsou dosud platné, aby si o nový cestovní pas požádali již nyní, protože v roce 1988, kdy definitivně skončí platnost starých pasů, bude situace složitější a na

útvary pasů a víz bude zvýšený nápor.

Pracovníci odboru pasů a víz KS SNB v Hradci Králové vám chtějí vyřízení nového pasu usnadnit, proto zabezpečí na den 13. 1. 1988 od 12.30 do 16 hod. příjem žádostí o vydání cestovního pasu na MěstNV v Novém Bydžově. Všichni zájemci o nový pas si mohou vyzvednout v kancelářích č. 12, 23, 28 MěstNV v Novém Bydžově tiskopisy žádosti o vydání čs. cestovního pasu. Žádosti budou vydávány do 13. 1. 1988.

VYHLÁŠKA o místním poplatku za užívání veřejného prostranství a o místním poplatku ze vstupného

Plenární zasedání Městského národního výboru v Novém Bydžově se usneslo dne 1. 9. 1987 vydat po projednání s Okresním národním výborem v Hradci Králové podle § 24 a zákona o národních výborech a v souladu s ustavením § 1 vyhlášky č. 67/1966 Sb. o místních poplatcích, toto závazné nařízení:

I. POPLATEK ZA UŽÍVÁNÍ VEŘEJNÉHO PROSTRANSTVÍ

Čl. 1. PŘEDMĚT POPLATKU

1. Předmětem poplatku za užívání veřejného prostranství (dále jen poplatek) je zvláštní užívání veřejného prostranství k jinému účelu, než pro který je určen, a to k umístění zařízení pro stavby a stavební inženýrské práce, k postavení prodejních nebo reklamních zařízení k postavení zařízení cirkusů, lunaparků a jiných atrakcí, k prodeji lesních plodin, zemědělských nebo květinových výrobků i na tržištích, k trvalému parkování motorových vozidel mimo hlídané parkoviště v místech, která určí národní výbor a k skládkám.
2. Užívá-li veřejného prostranství organizace k umístění stavebních zařízení nebo při stavbě a rekonstrukcích inženýrských sítí, vybírá se poplatek jen z plochy převyšující dohodnutý rozsah užívání veřejného prostranství a z celé plochy při překročení dohodnuté doby užívání.
3. Veřejným prostranstvím podle této vyhlášky jsou silnice, ulice, náměstí, vnitroblokové spojovací cesty a tržiště. Vzniknou-li pochybnosti, zda jde o veřejné prostranství, rozhoduje o jejich odstranění národní výbor.

Čl. 2. SAZBY POPLATKU

1. Stánky, pulty, kiosky k prodejním účelům, včetně manipulačního prostoru, skládky zboží, vystavené zboží:
 - a) za trvalé umístění ročně za m² 100,— Kčs
 - b) za krátkodobé používání, včetně prodeje na trhu za m² a den 1,— Kčs
 - c) za krátkodobé používání veřejného místa mimo tržiště za m² a den 1,50 Kčs
 - d) za trvalé umístění stánků obchodních organizací může být na žádost poplatníka stanoven paušál poplatku (§ 18 vyhl. č. 67/1966 Sb.).
2. Za používání veřejného prostranství k umístění stavebních zařízení, při stavbě a rekonstrukci inženýrských sítí organizacemi:
 - a) z plochy převyšující dohodnutý (povolený) rozsah veřejného prostranství za 1 m² a den 1,— Kčs

- b) při překročení dohodnuté (povolené) doby užívání stanoví se místní poplatek z celé použité plochy od prvního dne překročení za 1 m² a den 1,— Kčs
3. Za trvalé parkování motorových vozidel (i v nepojízdném stavu) soukromých osob ve středu města (v souvisle zastavěné části města) kromě parkování invalidních osob za 1 m² a den 4,— Kčs
 4. Za použití veřejného prostranství pro provoz lunaparků a jiných atrakcí 100,— Kčs
 5. Za použití veřejného prostranství za souhlasu MěNV ve středu i mimo střed města na skládku stavebního materiálu při stavbě rodinného domku za m² a den 0,20 Kčs
 6. Za použití veřejného prostranství na skládku všeho druhu, které nebyly MěNV povoleny za 1 m² a den ve středu města 0,50 Kčs mimo střed města 0,30 Kčs

Čl. 3. STANOVENÍ POPLATKU

1. Poplatek se vybírá počínajíc dnem, kdy začalo užívání veřejného prostranství, až do dne, kdy poplatník oznámil orgánu, který poplatek stanovil, že zvláštní užívání veřejného prostranství uvedl do původního stavu (odstraní lešení, odvezl materiál, zruší stánek a podobně).
2. Při stanovení poplatku se považuje část kalendářního dne za celý den a každý započatý m² užívání veřejného prostranství za celý m².

Čl. 4. POPLATNÍK

1. Poplatek platí organizace nebo občané, kteří užívají veřejné prostranství způsobem uvedeným v čl. 1.
2. Užívá-li tutéž část veřejného prostranství několik uživatelů společně, je každý z nich poplatníkem. Všichni odpovídají společně a nerozdílně za zaplacení celého poplatku.

Čl. 5. SPRÁVNOST POPLATKU

1. Při placení v hotovosti je poplatek splatný ihned na základě pokladní stvrzenky.
2. V ostatních případech je poplatek splatný do 15 dnů ode dne doručení rozhodnutí o výměření poplatku (platebního výměru) na účet MěNV v Novém Bydžově, bankovní spojení 19-1621-511.

II. POPLATEK ZE VSTUPNÉHO

Čl. 6. PŘEDMĚT POPLATKU

Místní poplatek ze vstupného (dále jen poplatek) se vybírá ze vstupného na kulturní produkce převážně zábavného a komerčního charakteru, prováděné jednorázově i opakovaně, např. z tanečních zábav, lidových veselíc,

estrád, pořadů spojených s tancem apod. Poplatek se nevybírá z akcí vzdělávacích, politicko-kulturních a sportovních.

Čl. 7.

ZÁKLAD A SAZBA POPLATKŮ

Poplatek se stanoví:

- a) z úhrnné částky vstupného ze skutečně prodané vstupenky, dobrovolného vstupného a ostatních úplat (za programy a pod.)
sazba poplatku činí 15 %

Čl. 8.

POPLATNÍK

Poplatek platí organizace, občané nebo sdružení osob, které hradí náklady spojené s pořádáním zábavy.

Čl. 9.

SPLATNOST POPLATKU

Poplatek je splatný do 15 dnů ode uspořádání poplatku podléhající produkce, povolené rozhodnutím MěNV v Novém Bydžově, které nahrazuje platební výměr, případně do 15 dnů ode dne doručení platebního výměru na účet MěNV v Novém Bydžově, bankovní spojení 19-1621-511, který je správcem tohoto poplatku.

III.

USTANOVENÍ SPOLEČNĚ

Čl. 10.

OSVOBOZENÍ A ŮLEVY

MěNV v Novém Bydžově může na řádné zdůvodnění žádosti uživatele o zmírnění nebo odstranění tvrdosti v jednotlivých případech.

- a) snížit nebo prominout poplatek
- b) povolit splátky nebo stanovit lhůtu k zaplacení poplatku, jestliže by neprodleně zaplacení poplatku bylo pro poplatníka spojeno s vážnou újmou.

Čl. 11.

1. Nebude-li poplatek zaplacen včas nebo ve správné výši, vyměří MěNV v Novém Bydžově platebním výměrem penále ve výši 10 % z částky včas nezaplacené, které je poplatník povinen zaplatit nejpozději do 15 dnů ode dne doručení platebního výměru.

1. Porušení povinnosti stanovených touto vyhláškou lze postihnout jako přestupek podle zákona č. 60/1961 Sb. o úkolech národních výborů při zajišťování socialistického pořádku, nejde-li o čin přísněji trestaný.

Čl. 12.

Zrušuje se vyhláška MěNV v Novém Bydžově o místním poplatku za užívání veřejného prostranství a ze vstupného ze dne 19. 8. 1975.

Čl. 13.

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem 1. 9. 1987.

J. Chmelař, v. r., R. Kykal, v. r.,
předseda MěNV tajemník MěNV

Záslužná práce SKLÁŘŮ

Již řadu let se pracující závodu Jablonecké sklárny Nový Bydžov zabývali nelehkým problémem - likvidací objektu bývalého mlýna v areálu závodu. K odstranění torza několika-podlažní budovy vyhořelé před více než deseti lety stále chyběly potřebné finanční prostředky a nedařilo se zajistit ani dodavatele demoličních prací.

V průběhu uplynulých let bylo jednáno s několika stavebními organizacemi, které navrhovaly různá řešení - provést demolici mlýna odstřelem, mechanicky, popřípadě kombinací obou technologií.

Teprve počátkem letošního roku se prostřednictvím generálního ředitelství koncernu Jablonecká bižuterie podařilo zajistit nutné finanční prostředky na zabezpečení uvažované akce a rovněž úspěšně proběhlo jednání s Průmstavem Pardubice - dodavatelem, který se zavázal provést veškeré demoliční práce včetně odvozu materiálu. K tomu byla zvolena klasická metoda za použití vysoce výkonné mechanizace.

V průběhu měsíce srpna tak mohla být demolice postupně realizována. Byla odstraněna nejen celá nadzemní část budovy, ale i původní vodní dílo nad řekou Cidlinou, kde byly umístěny dvě zastaralé nevyhovující turbíny sloužící původně k pohonu transmisí.

Tím se otevřela možnost k výstavbě malé vodní elektrárny s předpokládaným výkonem cca 14 kW, se kterou se počítá ještě v průběhu této pětiletky.

Zdárným ukončením náročné akce byl tak odstraněn nejen předmět časté kritiky ze strany občanů na veřejných schůzích, ale současně se pro běh rozvoje výstavby skladového hospodářství na uvolněném prostranství.

Za přispění nadřazených složek včetně pochopení MěstNV se tak podařilo dílo přispívající ke zlepšení životních podmínek obyvatel Nového Bydžova.



Foto Jar. Prokop

Co se psalo v denním tisku o našem městě?

Celou jednu stranu věnovalo Nové Hradecko 29. září Novému Bydžovu. Článek se jmenoval „Den v jednom městě: Nový Bydžov - 17. září“. Deset fotografií doprovázel text o výjezdním pracovním dnu funkcionářů ONV v našem městě. Náš Novobydžovský zpravodaj přinesl článek o této návštěvě ve 3. čísle.

Naše JZD ČSSP má dlouholetou družbu s kolchoznicí družstva Avangard Ivanovka v Černigovské oblasti na Ukrajině. A právě o tomto přátelství jsme se mohli dočíst v 38. čísle Nového Hradecka 22. září.

Základním úkolem tohoto pětiletého období je budovat soudobou civilní obranu. O tom jak se to daří v Novém Bydžově informoval článek (plné znění přetiskujeme v tomto čísle Novobydžovského zpravodaje) v Novém Hradecku v čísle 42. Článek doplňovala fotografie z úspěšného cvičení. Také minuty týdne, pravidelná rubrika Nového Hradecka, přines-

ly zmínku o Bydžovu. Dne 27. října informovaly o Hovorech s mládeží, které společně s MěNV připravuje Městské kulturní středisko. Divadelní Bydžov, inspirativní přehlídka divadelních souborů, patří už k našemu městu. O III. ročníku této přehlídky, na které účinkovalo dvanáct souborů, jste si mohli přečíst v Pochodni, 29. října t. r. Další článek je uveřejněn v tomto čísle NZ.

Pochodeň č. 257, z 2. 11. 1987 přinesla fotografii a text z úspěšného cvičení jednotek CO v Novém Bydžově, Hlušicích a Skřivanech.

U zkoušky samosprávy pracující Jabloneckých skláren propadli. To je motto článku v Novém Hradecku z 17. listopadu 1987. Článek s názvem Ještě se musíme učit řídit píše o besedě pracovníků OV KSČ a pracujícími novobydžovských skláren. Zajímavý článek stojí za přečtení.

(jm)



KLENOTY NAŠEHO MUZEA

IX. ČÁST - LIDOVÁ FAJÁNS

Fajáns, tj. keramika s jemným porézním střepelem a neprůhlednými cínovitoolovnatými glazurami, patřila už od svých počátků k mimořádně ceněné oblasti keramické tvorby. Zejména delftská, habánská, žitavská a holičská fajáns byla u nás vyhledávána pro reprezentaci svých bohatých majitelů, ale podobně působila i v interiérech venkovských a částečně i městských domácností lidová fajáns, navazující na proslulé výrobky habánů z dílen na území Moravy a západního Slovenska.

Fajáns se také právem stala ozdobou muzejních sbírek a jednou z nejzajímavějších částí každé národopisné expozice. Nejinak je tomu i v našem muzeu. Spíše zvláštní shodou okolností než záměrnou sbírkovou činností zde byl soustředěn soubor více než padesáti fajánsů, z nichž většina představuje předměty velké uměleckohistorické hodnoty.

Habánskou fajáns v našem muzeu například zastupuje bílý talíř s tmavě modrým věncem, iniciálami M:F F:K a v roce 1685. Mezi habánskými fajánsy v československých muzejních sbírkách nemá tato výzdoba jinou příomou dobu. Ze žitavské fajáns

s charakteristickou hráškově zelenou glazurou je ve sbírkách mísa z roku 1705 s tmavě zelenými granátovými jablky. Mezi holičskou fajánsí zvláště zaujme omáček ze 2. poloviny 18. století, zdobený reliéfy a modrou ornamentální malbou. Zatím blíže neurčené zůstávají tři mísy s bohatým modrým dekorem čínských motivů, pravděpodobně hanavská či jiná německá fajáns z 18. století, napodobující proslulé výrobky z holandského Delftu.

Nejpočetnější soubor tvoří lidová fajáns moravského, západoslovenského a českého původu. Rozmanitost tvarů, zářivost bílé glazury, působivou skladbu barev vysokého žáru (žluté, modré, zelené a fialové - manganové), bohatou ornamentální výzdobu a nenapodobitelné poetické kouzlo, s jakým džbánkaři ztvárňovali jednotlivé motivy — to vše nabízí fajáns na sedmadvaceti vystavených předmětech v sále venkova.

Ze studia výstavních katalogů, expozic centrálních a specializovaných muzeí i z odborných monografií vyplývá dosti překvapivý závěr: početně nevelký soubor fajánsů v našem muzeu patří bez nadsázky k výjimečným a několik exponátů se dokonce

řadí k tomu nejlepšímu, co z československých muzejních sbírek známe.

Něžnou krásou snad nevíce okouzlí džbánek se žlutým ptáčkem s chocholkou, modrým tulipánem a žlutými granátovými jablky s manganovými obrysy a v roce 1710. Džbánek s výraznými rysy habánské fajáns nemá tak jemně pojatým motivem ani vzdálenější období. Do muzejních sbírek by darován z Převýšova jako česká místní práce, ale pochází spíše z blíže neznámé dílny moravského džbánkaře.

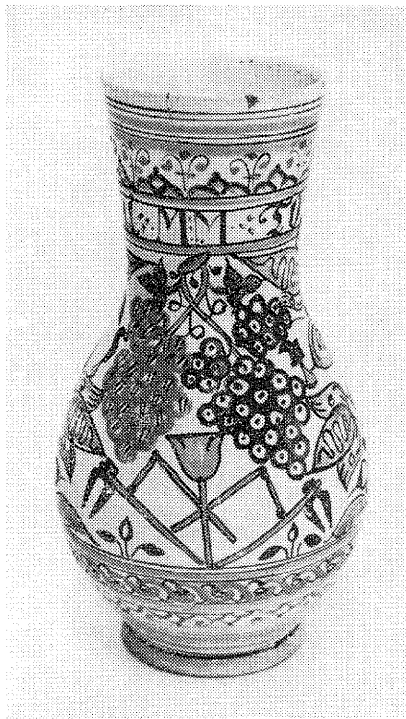
Habánské prvky se zřetelně uplatňují ještě na džbánu z roku 1768, jehož hlavní výzdobu tvoří motivy vinařství a obilnářství, doplněné po stranách stylizovanými květy tulipánů a v horní a dolní části pásy s bohatou ornamentální výzdobou. V dekoru se vedle modré dvou odstínů, žluté a tmavě manganové navíc uplatňuje zcela neobvyklá šedozelená, zvláštěná i reliéfními výstupky. Podle nápisu džbán kdysi patřil Michalu Totovi a byl zhotoven hrnčičem podepsaným na dně dosud neznámou značkou P G.

Zcela rozdílnou techniku malby mají dva džbány se zúženými hrdly (tzv.

Džbánek z r. 1710



Džbán z r. 1768



První sova z r. 1811





Druhá sova z r. 1811



Džbán z r. 1822

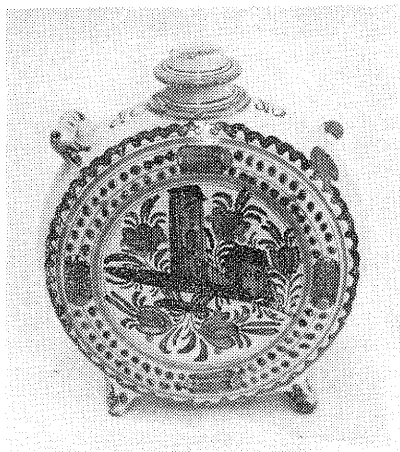


Džbán ze Sobotiště z 1. pol. 19. stol.

sovy) z roku 1811. První vyniká jemným malířským provedením symbolů ševcovského řemesla (boty a nástrojů) a bohaté kytice růží. Navíc je v horní a v dolní části zdoben svislými žlábkami. Džbán patřil Josefu Martinkovi a pochází ze západoslovenské dílny džbánkaře, který na dně zanechal špatně čitelnou značku JI (?).

Druhý džbán má naopak neobvykle hrubé provedení. Znaky obilnárství (nástroje), vinařství (dva hrozny a nástroje) a lovu (jelen) i ostatní výzdobné prvky jsou malovány energickou rukou neznámého džbánkaře, jehož rukopis zaujme bezprostředností a nešťastnou nedokonalostí. Nerovný povrch, četné kazky a rozpitý zelený dekor dodávají džbánu přímo ukázkové znaky rustikálního projevu. Vel-

Čutora z r. 1816



Džbánek z poč. 19. století

ké manganové K na dně s glazurou je natolik často užívanou značkou, že ji zatím nelze s určitostí spojit s konkrétním místem a džbánkařem. Džbán však nepochybně pochází ze západoslovenské oblasti.

Z domácnosti Marie Šimákové z Lukové č. p. 1 byl do muzea darován džbán z roku 1822 s bohatou figurál-

ní výzdobou. Ve střední části veze muž s dýmku na trakaři soudek a na něm sedícího dalšího kuřáka se džbánekem, vlevo jiný kuřák veze na trakaři peřiny a vpravo vykračuje s holí a dýmku vousatý muž. Jednotlivé výjevy jsou odděleny neobvykle pojatými stromy.

K výzdobě džbánu najdeme sice jinde dílčí období (na jednom džbánu ve sbírkách Národního muzea v Praze a dvou džbánech muzea v Čáslavi), ale žádný z nich se jednotným výtvarným pojetím nevyrovná exponátu v novobydžovském muzeu. Džbán vyniká i dokonalou technikou provedení. Zatímco dříve byly džbány toho-

Pokračování na str. 8

Čutora z r. 1826



to typu pokládány za moravské fajánse, po výzkumech VI. Scheuflera a O. Karpové-Topolové jsou nověji označeny za české fajánse z dílen džbánkařů v Nových Dvorech či v Čáslavi.

„Kuřácký“ džbán z našeho muzea módě kouření z dýmky, což ostatně je i zajímavým dokladem o tehdejší dosvědčující i početné dýmky „pěnovky“ v muzejních sbírkách. Jak se zdá, s kouřením si naši předkové ještě velké starosti nedělali.

Charakteristické výzdobné prvky i známá značka W na dně pomohly blíže určit džbán s architekturou v zelené barvě a se žlutými květy po stranách. Tento džbán byl vyroben v západoslovenském Sobotišti v první polovině 19. století v dílně Jána Wirtha. Obdobný džbán je ve sbírkách Historického ústavu Slovenského národního múzea v Bratislavě (inv. č. E 1151).

Do západoslovenského prostředí se hlásí džbánek s Kristem nesoucím kříž. Postava svěťce, připomínající spíše řemeslníka v zástěře, je rámována ozdobnou kartuší s květy a doplněna nápisem: NASLEDUG (=Následuj). Nedatovaný džbánek se značkou MK na dně asi pochází z počátku 19. století a původně sloužil na svěcenou vodu z poutních míst. Do muzea byl darován mezi předměty z odkazu novobydžovského rodáka JUDr. Arnošta Mádlu.

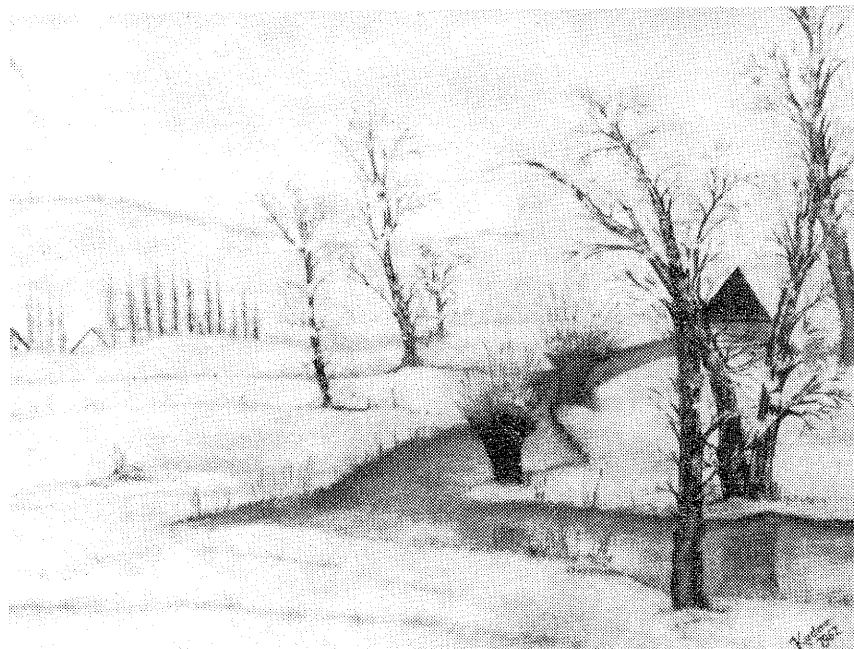
Dokonalým provedením vynikají dvě ploché kruhové nádoby s úzkým hrdlem, tzv. čutory. Starší z roku 1816 zdobí na obou stranách stylizovaná architektura s květy a kruhovými páskami. Další čtura z roku 1826 patří podle nápisu Juro Hozdalovi. Na jedné straně je vyobrazen znak obilnář-

ství, na druhé tkalcovství. Obě neznačené čutory opět zřejmě pocházejí ze západoslovenských džbánkařských dílen.

Ve vystaveném souboru návštěvník ještě uvidí šest dalších džbánek, čepák (nádobu na vodu s uchem a úzkým hrdlem s reliéfními prstenci), holbu (válnovitou nádobu s uchem), tři mísy, šest talířů a kroupenku. I tyto exponáty zaujmou osobitým kouzlem lidového výtvarného projevu.

Stačí se jen zastavit, soustředit a detailně se zadívat třeba jen na jediný exponát. Co je tu prostě krásy v jednoduchých liniích a v souzvuku několika barev! Přes velký časový odstup, který nás už dělí od doby vzniku, neztratila lidová fajáns nic na své jedinečnosti a působivosti.

Jaroslav Prokop



V. Kudera - Křapík, Zima, kombinovaná technika, 1962

KUDERA - malíř

K velkému daru našemu muzeu po zemřelém lidovém umělci Václavu Kuderovi - Křapíkovi se ještě vracíme reprodukcí jednoho z vystavených obrazů. Václav Kudera rád kreslil a maloval už od mládí. První menší perokresby a akvarely krajin pocházejí ze třicátých let, ale většina obrazů vznikla až ve druhé polovině padesátých let a počátkem šedesátých let. Volnou inspirací autor získal na častých toulkách po blízkém a vzdálenějším okolí města, po Českém ráji, Podkrkonoší a Krkonoších. S malířstvím se nerozloučil ani v době, kdy se plně věnoval sochařské práci. Poslední obraz namaloval ve věku sedmdesáti let. I v malířské tvorbě prokázal velké nadání — smysl pro tvar, barevnou harmonii a zachycení skryté krásy naší krajiny.

J. P.

Ke 100. výročí založení připravilo muzeum zvlášť bohatý program expoziční a výstavní činnosti. Vedle doplněné základní expozice *Od minulosti k současnosti města a okolí* a dílčí expozice *Petr Brandl a východní Čechy* návštěvník v expozici uvidí i zajímavou výstavu *Sochařské dílo a obrazy lidového umělce Václava Kudery - Křapíka*. Z roku 1987 zůstane v hale muzea také úspěšná výstava *Město na starých pohlednicích*.

Dílčí výstava *Za město krásnější* bude od května vystřídána výstavou *100 let muzea*, která návštěvníka názorně seznámí s historií muzea a proměnami jeho expozic. Zvlášť vzácná příležitost se naskytne od počátku srpna. Pod názvem *Z muzejních depozitářů* zde budou krátce vystaveny další vzácné exponáty, které jinak zůstávají pečlivě uloženy a oku návštěvníka skryty.

Významné jubileum muzeum čtenářům přiblíží v příštím čísle Novobydžovského zpravodaje.

J. P.

NA CO SE MŮŽETE TĚŠIT V 1. ČÍSLE NOVOBYDŽOVSKÉHO ZPRAVODAJE?

Kde se pivo vaří - zajímavý článek našeho dopisovatele Franty Řezníčka * Kanadský historik o Novém Bydžově - příspěvek dr. Jiřího Kejře z Prahy * Článek Jaroslava Prokopa - 100 let novobydžovského muzea

JAK ŠLI ZA MŮZAMI DO SVĚTA

SERIÁL ZDEŇKA SMUTNÉHO

Když jsem uspořádával literární pozůstalost Jaroslava Honse, často jsem musel této práci na chvíli nechat. Ne snad proto, že by byla tak obsáhlá – i když je toho požehnaně – ale proto, že jsem to musel všechno pečlivě několikrát přečíst, uspořádat, některé listy i trochu zachraňovat před totální zkázou. A při tom jsem prožíval chvíli takového momentálního pesimismu, potvrzoval jsem si prakticky názory některých moudrých hlav o tom, že všechno na světě je pomíjející – všechno je marné, když není vrchovatou měrou člověku dopřáno toho, co je opravdu to nejennější – pevného a stálého zdraví, aby byl schopen realizovat své životní přání, tužby a plánovat svou práci daleko dopředu. Poznáte z dnešního vyprávění, že bez pevného zdraví je všechno snažení již předem odsouzeno v niveč. Ale o tom raději až v samotném vyprávění.

VZPOMÍNKY

(dokončení)

A ještě jedno poznání vyvstalo z této práce při uspořádávání písemných podkladů k mému vyprávění. Co to dá někdy i pohotovým a nadaným autorům, spisovatelům a scénáristům práce, než vymyslí, vybrousí a vygradují děj divadelní hry, románu nebo scénáře filmu. A to ještě není předem jisto, zda to vyjde, zda se to bude líbit, zda to bude diváka či čtenáře přitahovat a jestli to v něm zanechá trvalejší vzpomínku. Najednou jsem zjistil skutečnost, že to je vlastně docela prosté dát takový životní příběh dohromady. Stačí jenom seřadit haldu dopisů, uspořádat literární recenze, novinové články, programy, potom několik dopisů cizích osob – seřadí

se to pěkně tak, jak to šlo za sebou a máte návod na opravdu napínavý životní román, který má gradaci, má všechny stupně stavby skutečného dramatu a má i – bohužel – tragický konec. A když jsem přečetl poslední dopis našeho rodáka, probral několik dopisů velkých lékařských kapacit a rozechvělou rukou jsem založil poslední stručný dopis manželky Jaroslava Honse, který obsahuje sice stručné, ale tak lapidární oznámení, že je všemu konec – poznal jsem bezpečně jedno: je možné napsat velkou životní tragédii, prožít ji, nemít autora ani režiséra, jen jednoho jediného herce, který ji prožije, ale musí napsat onen nesmlouvavý, nepodplatitelný, krutý autor, kterému říkáme Život. Vřask si poslechněte poslední akt, který tento autor – Život – napsal... a to jako dokončenou tragédii – která byla tím krutější, protože byla tak krátká.

VZPOMÍNKA TŘETÍ

Jaroslav Hons 1890 - 1930

VIOLONCELLISTA

... a příští úterý 18. června uslyšíte opět v rozhlasovém koncertě J. Honse, velmi známého koncertního cellistu, který je nyní členem chicagského univerzitního hudebního sdružení." Tak nás zve článek jedné z významných amerických novin. A netrvá to dlouho, přijde 4. srpna a J. Hons opět koncertuje v rozhlase. Koncert pořádá známý chicagský časopis Daily News. A zakrátko zase hlásají všechny velké americké deníky, že bude večer opět krásný koncert, program je jasný, zpívá sopranistka Jewel Robbová, hraje J. Hons na cello. A tak by to mohlo jít dál a dál.

Jaroslav Hons píše v nepravděpodobných intervalech, několikrát slíbí se podívat domů. Avšak vždy znovu a znovu do toho přijde mnoho práce, smlouva se zaměstnavatelem je takové pouto, které nejen nedovolí delší dovolenou, ale vadí i v koncertní činnosti. Dopisy, které přicházejí domů svědčí o tom, že pouto s domovem je stále silné, J. Hons se zajímá o všechno, co se děje v jeho rodině, prožívá alespoň v duchu všechny ty radosti svých drahých tady doma, když se mu o nich v dopisech zmiňují. Obsáhlý dopis z 29. 11. 1924 je však najednou poslední – po něm následuje velká mezera, pro kterou nejsou ani materiály ani nějaké ná-

znaky proč téměř po tři a půl roku o něm nevíme vůbec nic. Jedno je však jisté, nebylo to zaviněno nějakou odmlkou, nýbrž prostě tím, že se dopisy někde ztratily.

Přichází dopis z města Winfield ve státě Illinois a to až dne 24. 3. 1928 – a v něm – bohužel – první zmínka o blížící se katastrofě – oznámení, že se virtuos J. Hons necítí dobře – že dle vyjádření lékařů se ho „chytají souchotiny“, jak sám píše. A zároveň se rozhoduje, že bude muset změnit klima – bude se stěhovat na Floridu nebo na druhou stranu do Kalifornie? Ještě sám neví. Podrobně popisuje svému švagru, primáři byžovské nemocnice MUDr. Josefu Formanovi, co mu lékaři zjistili a jak bude asi vypadat léčba. Odborní lékaři však zjišťují, že se nejedná o „souchotiny“, jak psal náš krajan, jde o cosi horšího, na plicích sedí nějaký novotvar, který tlačí na plíce – těžko se dýchá – léčení je nařízeno v klidu, dojde i na ozařování a milovaným nástroj – cello – stojí smutně v koutě pokoje a čeká, až se jeho pán zase uzdraví. Nečeká marně? Snad ne! Uvidíme později, co podnikne lékařská věda pro záchranu tohoto skvělého člověka.

18. prosince roku 1928 se dovídáme, že pacient je převezen do Monro-

vie, aby tam podstoupil rekonvalescenci po dlouhodobém ozařování. Hbité prsty a rychlé ruce zahálají, ruka těžce dává dohromady velký čtyřstránkový dopis, který je nejlíp necitovat... je plný pesimismu, podrobných popisů potíží, je vidět, že pacient má příliš mnoho času obírat se svojí chorobou. Těší ho jen skutečnost, že si svou koncertní činností vydělá slušné peníze a má tedy i na dlouhodobou léčbu peněz dost. A jak konstatuje zase radostně: „I kdyby ne, moje žena má velmi výhodně angažmá s velkou divadelní scénou v New Yorku, která velmi dobře platí skvělé scénické nápady i jejich provedení.“

Zajímavý dopis došel J. Honsovi v lednu 1929 od redaktora českého krajského časopisu „Svornost“. V něm píše, že se v Chicagu roznesla zpráva, že J. Hons zemřel. Velmi rád konstatuje, že to pravda není a prosí J. Honse, aby mu osobním dopisem potvrdil, že je živ a tak dalece zdravý, že mu může podat zprávu. Těší se na shledání v létě opět v Chicagu. Na okraj tohoto dopisu si poznamenal J. Hons svoji poznámku, zřejmě dopis poslal domů do Čech. Píše v této poznámce, že někteří „troubili“ do světa, že náš krajan je

mrtev, byla by to pro ně velká výhoda, zbavit se takové nebezpečné konkurence. „Ale dám jim příležitost, aby mi záviděli“ píše J. H. A pokračuje: „Mezi umělci je mnoho lidí pořádných, ale také mnoho pakáže; od tohoto druhu snad víc“. Tak vidíte, to mluví za dlouhé odstavce, ne? Jak velký zájem o stav nemocného v Americe měl jeho švagr v Bydžově svědčí v Honsově dopise konstatování z března 1929, kde sděluje domů, že na telegram Dra Formana odpovídá ošetřující lékař profesor Dr. Hayes a že podrobnosti bude psát. Je vidět, že se J. Honsovi daří poněkud lépe, píše více optimisticky, má zájem i o svět kolem sebe, píše např. o drobné příhodě, kdy prof. Hayes volal do sanatoria, kde je J. H. v léčení, aby sestře napsal název země Czechoslovakia a sestra, aby to naslabikovala, že totiž v žádné publikaci ve své knihovně nenašel název této země. A tak si J. Hons s trochou smutku povzdychl, kdo u nás přišel na ten nešťastný přepis názvu země do angličtiny a navíc říká J. H., že zjistil, že ještě po deseti letech existence většina lidí vzdělaných (i s univerzitním titulem) neumí název naší země ani napsat, ani vyslovit.

3. dubna přichází do Bydžova velmi smutná zpráva, je to dopis prof. E. W. Hayese primáři Dr. Formanovi, že stav jeho švagra J. Honse je beznadějný a že veškeré úsilí nejlepších odborníků bude marné; jestliže se stav zlepší, tedy jen na krátkou dobu. Konečná diagnóza zní: Hodgkinsonova choroba. Jak jsem vyzvěděl u odborníků, je to druh zhoubného onemocnění. Nutno snad z dopisu citovat jednu větu profesora Hayese: „Pan Gons je výborný člověk, trpělivý pacient a ujišťuji Vás, že děláme vše pro něj, tak jak bychom to dělali pro kteréhokoli člena naší vlastní rodiny“.

16. dubna 1929 píše sám J. Hons domů přímo z „The California Lutheran Hospital“, kde je opět na další dávce ozařování. Jeho dopis je optimistický, podrobně popisuje, jak vypadá toto zázračné zařízení s léčebnými parprsky, jak je to drahé, co stojí jed-

notlivé přístroje atd. Opět projevuje zájem o své umění, píše o tom, jak je v Americe placen dobrý hudebník, jak živoří spousta průměrných nebo špatných muzikantů. Zcela nostalgicky vzpomíná na to, jak po svém vyléčení přijede do Čech, aby si vypláchl všechny ty nečistoty z těla pravou karlovarskou vodou. Podrobně vypisuje drahotu, která panuje v americkém lékařství té doby. Každý úkon je v nemocnici účtován zvlášť, obsluha je sice kvalitní, ale drahá.

Se zvláštním pocitem se čte dopis z 21. května 1929. Je z něho především znát, že jeho stav se přechodně zlepšil, protože je to dopis vůbec nejrozsáhlejší, který kdy J. Hons domů napsal – má plných 18 stran velkého formátu – ale zmiňuje se jen velmi krátce o svých zdravotních potížích, za to však velmi zasvěceně se zmiňuje o pobytu některých našich velkých muzikantů v Americe, široce se rozepisuje např. o Ant. Dvořákově. Je vidět, že se o tyto věci zajímal velmi intenzivně a některé jeho poznatky jsou opravdu nové. Vzpomíná, že je v Americe a ponejvíce v Chicagu již 8 let a má tedy právo mluvit o některých věcech již zasvěceně. Je požitkem si tento dlouhý dopis přečíst, co je v něm nových muzikantských vzpomínek, přirovnává některé světové orchestry a jejich vzájemnou úroveň, slavné dirigenty, dále pak hudební díla některých našich hudebních skladatelů a jejich obliba ve světě atd. Je z toho vidět, že J. Hons byl nejen virtuosem na svůj nástroj, ale měl i velmi široký kulturní, literární a společenský rozhled. Zajímal se o všechno kolem sebe a z jeho dopisu číší také radost, že je mu lépe a že to snad bude zase dobré.

Ještě v září 1929 píše svému švagru a sestře do Bydžova, že už je mu líp, je na zotavené v Inglewoodu v Kalifornii, pravidelně dostává od svého bratra bydžovský týdeník „Kraj“, tak se shání po docela obyčejných bydžovských novinkách, ptá se, jak dopadl abiturientský sjezd jejich třídy, poslal tam pozdravný dopis.

V říjnu se zmiňuje, že zkouší trochu hrát, mozek prý slouží, skladby si pamatuje, ale malík levé ruky a předloktí trochu brní, (ani chudák neví, to není v pořádku a že to je tím, že tam nahoře zase už se zhoubná žláza rozrůstá a tlačí na jiné orgány. To vědí jeho lékaři a sdělují to jeho švagrovi do Bydžova).

Z prosincového dopisu vyzáhuje veliká radost – poslali mu fotografii z abiturientského sjezdu – medituje nad snímkem prof. Žáka, kterého jako primán bydžovského gymnázia poznal. Zmiňuje se také o tom, že ač velmi nerad, musel odříct dvě veliká turné po Americe na rok 1930, která mu byla nabídnuta z Chicaga.

Počátkem roku přichází do Bydžova ještě několik krátkých dopisů. 5. března 1930 píše stručný dopis, že jeho stav se stále zhoršuje, přestěhoval se do bytu, jedné bývalé ošetřovatelky, aby měl stálý dozor, má nového ošetřujícího lékaře – Čecha Josefa Jelínka. Jen stručně se zmiňuje o tom, jak velké potíže má. Závěr jeho dopisu: „Mějte se dobře – Váš Jara“ je bohužel také posledním jeho slovem domů do vlasti. Pak přichází dne 25. 5. 1930 pouhé stručné sdělení v dopise:

„Milá Jarmilo a Josefe,
můj první dopis Vám obsahuje bohužel smutnou zprávu.
Jaroslav zemřel. Vzpomínám na Vás,
Vaše

Larissa

Tak skončil mladý život nadějněho světového muzikanta - cellisty - bydžovského rodáka Jaroslava Honse. V úvodu prvního dílu vyprávění jsem použil citace z nekrologu v časopisu „Týden“ ze dne 13. 6. 1930, který uveřejnil zprávu o smrti Jaroslava Honse. Nechtě toto vyprávění zakončit i závěr nekrologu:

„Spíš daleko, milý Jaroslave, za velkým mořem, svůj poslední akord. Spi, spi klidně. Tamní červánek každého zrodu dne nosíš Ti svěží pozdravy vlasti – v níž Ti osud nedopřál spátí poslední sen.“

STAROČESKÉ OBYČEJE - dokončení

Neděle velikonoční (Boží hod velikonoční)

Kdo má nové šaty, má je vzít na sebe o velikonoční neděli a jít v nich do kostela, aby se mu velikonoční beránek nevysmál.

Někde bývalo zvykem, že dívka po mši zakope v lese rosníčku. Příští rok v ten den před mší ji opět vykope a dotkne se hocha, kterého miluje, v kostele žabí kůstkou. Pak se prý za sebe dostanou.

Z počasí na Boží hod velikonoční se soudí na příští úrodu nebo neúrodu: Prší-li v ten den, budou neděle až do letnic (srpnové meteorické roje) deštivé. Bude málo suché píce, pranostika praví:

Na Velkou neděli bude-li i málo pršeti,

ne mnoho píce pro sucho budem mít;

pakli ten den jasno mítí bude, máslo, vomastek (sic!) lacono přijde

Svítili slunce na velikonoční neděli, budou prý dobré obchody.

Na Velkou neděli v noci vaří se mast tak zv. rybovec. Utřou se vnitřností z malých ryb s odvarem z kapradí na Velký pátek za rosy trhaného, která má prý velikou moc. Tato mast jest univerzálním prostředkem proti uštknutí jedovatých hadů, proti bolení hlavy a dalších neduhů. (Nový Bydžov)

Někde tvrdí, že vycházejí v ten den tři slunce na jednu. (Lískovice)

Pondělí velikonoční

Den koledy - pomlázka, přináší mládeži velké potěšení. Již před tím postarší se každý o pomlázku, která bývá pletena z osmi dlouhých vrbových proutků. Děvčata mívají jen proutek stužkami ověšený.

Kdo pomlázku plete, má jísti vařené vejce a dáti kousek do mošinky, aby hodně vykoledoval (Měník)

U pohanských národů vejce bylo znamením jarního slunce, které přirodu omlazuje. Tyto národy spatřovaly ve vejci obraz světa a oslavovaly je-

ho pravznik barvením při jarních slavnostech.

Od poloviny minulého století se často objevovaly za okny květináče s nasetým obilím, ve kterém byla umístěna obarvená vejce. Použitá barviva měla výhradně přírodní původ. Byly to zejména listy žita, cibulových slupek, květy smetanky, cikorka aj. Tento zvyk byl oblíbený ještě do nedávna.

Koledy bývaly na různých místech rozdílné, ale téměř ve všech se hovoří o vejci. Pro názornost jich několik uvádím:

Ó, srdce jediný, probuď se v čas;
dejte mně vajíčko, já přijdu zas.
Dejte mně červený, nebo bílý,
však vám zas slepička snese jiný,
na peci v koutku, na zeleným proutku,
pěkný bílý.

Pomlázka teče okolo pece,
dejte, paní, vejce!
Nedáte-li červený,
dejte aspoň bílý,
slepička vám snese jiný —
na peci v koutku
na zeleným proutku.
Proutek se ohýbá,
slepička kokrhá.
Dejte jí jísti,
dejte jí semene,
snese vám za den tři vejce.

Já jsem malej koledníček,
kmotříčko!
Přišel jsem si pro červený vajíčko.
Vajíčko mně dejte,
nic se mně nesmějte!
Budete-li se mně smát,
musíte mně krejcar dát.
(Nový Bydžov)
Pomlázka se čepeří,
ať nám panímáma nevěří;
poženem se do dveří,
a ze dveří do kuchyně,
tam si hodně vyšukáme.
Dej vejce, vyplat se,
ať slepička nepláče. (Skochovice)
Pomlázka se čepeří,
dědek bábě nevěří.
Poženem se do dveří,
a ze dveří do kuchyně,
tam je dobrá hospodyně —

Potom šlehá koledník pomlázkou a řekne:

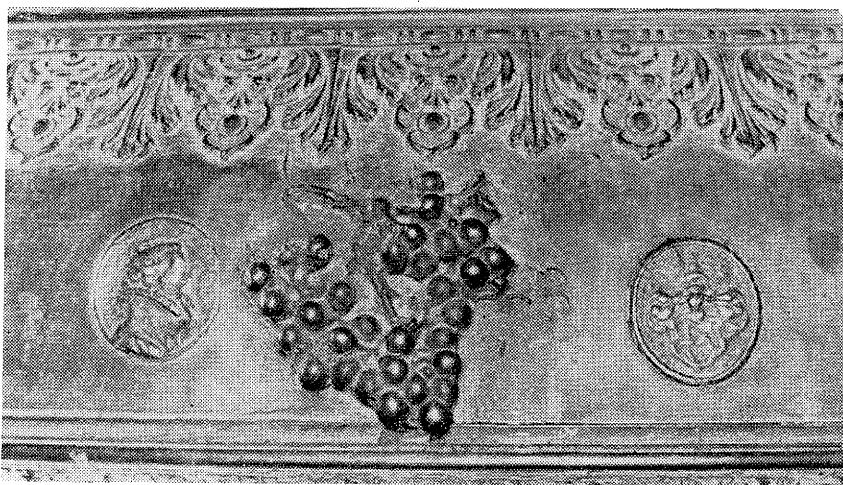
— Šuk, blechy, do střechy!
(Smidary)

Stařenka Košťáková mně vyprávěla, že její babička obdarovávala při pomlázce své nápadníky perníkovým srdcem nebo vejcem se zapečenými sušenými švestkami. Někdy na lícní straně bylo usazeno zrcátko. Vykoleďovaná srdce dávali mládenci doma za okno. Tento zvyk byl zřejmě hojně rozšířený počátkem minulého století.

Po koledě připojují koledníci ještě poděkování.

Odpoledne na velikonoční pondělí se scházely děti na návsi a hrály o vykoleďovanou vajíčka.

Navečer se konala v hospodě velikonoční veselice, která byla navštěvována hojně dospělou mládeží.



Z reliéfní výzdoby zvonu - medailóny s portrétem a erbem Brikcího z Cimperka

Před čtyřmi sty lety byl pro starobydžovský kostel sv. Prokopa ulit velký zvon Pražan, jedna z mistrovských prací slavného zvonaře Brikcího z Cimperka z Nového Města pražského. Nákladnou zakázku nechal v roce 1587 pořídit majitel Starého Bydžova rytíř Václav Materna z Květnice s manželkou Apolonií Maternovou z Hrušova.

Mohutný a reliéfy bohatě zdobený zvon patřil už v době vzniku k obdivovaným dílům a brzy byl opředen i různými pověstmi. Například se tradovalo, že zvon sám stál o několik kop grošů více než celý kostel. (Cenu původně románského kostela v děnárech ani cenu zvonu samozřejmě neznáme a už také nevíme.) Josef Němec, novobydžovský rodák a manžel spisovatelky Boženy Němcové, zaznamenal jinou pověst. Novobydžovští prý kdysi chtěli zvon od Starobydžovských koupit a nabízeli za

87 centnéřů, což v přepočtu dává 49,4 q nebo 53,7 q. Po největších zvonech 16. století (svatovítském Zikmundu, královéhradeckém Augustinu a rychnovském Kryštofu) tak patří k další skupině mimořádně velkých zvonů. Podle kompanologické literatury má starobydžovský jubilant přeci jen jedno „nej“ — je v Čechách zvonec s nejrozsáhlejšími českými nápisy. Vedle nápisu oznamujícího kdy, kdo, komu a proč nechal ulit zvon, zaujme další text o pomíjivosti života, který názorně přibližuje představy a myšlenky našich dávných předků. V novočeském přepisu uvádí: „Mrtvé k hrobu provázejíc (!), myslí na to člověče, co jsi ty, že jsou oni též byli, a jací oni nyní jsou, i ty také budeš. Nevíš, dnes-li aneb zítra se k nim do země dostati můžeš. Pokud oni zde v světě živi byli, mnohé rozkoše někteří vedli a ty tovaryšství, včelického veselí a kratochvíle jim jsi do-

Dalece rozhlášený zvon má čtyřsté jubileum

něj tolik tolarů, kolik by se jich vešlo k vydláždění cesty z Nového Bydžova do Starého Bydžova. Dodnes se mezi lidmi vypráví, že jasně znějící zvon měl být kdysi městskými lidmi ze závisti navrtán. Ve skutečnosti zvon zůstal celistvý, pouze na vnější plastické výzdobě byla kdysi odražena část pravé nohy ukřižovaného Krista.

Pokud jde o hlasitost zvonu, říkalo se, že býval slyšet i na několik mil. (Staročeská míle měla 11,25 km.)

Na „dalece rozhlášený zvon“ se 11. září 1779 přišel podívat i milčický rychtář Fr. J. Vavák a zanechal nám o tom stručný zápis ve svých Pamětech. Mimo jiné uvedl: „Na tom zvonu jest obzvláště kunstovná a subtilná rytina, že jest se čemu podiviti.“

Starobydžovský Pražan měří v průměru při okraji 173 cm a podle dosud blíže neověřených údajů váží 80 nebo

pomáhal. Pohled nyní na ně do kostnice, jak jsou kosti jich zprahlé, tělo jich shnilo a v zem se obrátilo, kteréž se drahým a skvostným rouchem odívalo. Protož pomni, že máš umříti. Přestaň hříchu, žádej duši tvé s tělem pokojného skonání.“

Pražan jako vzácná umělecká a historická památka byl zachráněn před rekvizicemi, kterým v letech 1. a 2. světové války padly za obětí desítky zvonů i na Novobydžovsku. Tyto zvonny byly přelity v ničivě zbraně a místo „svolávání živých a oplakávání mrtvých“ jim vládnoucí militaristické kruhy vnutily zcela jinou úlohu — živě zabýjet!

Slavnému jubilantu i ostatním zvonům přejme, aby je už nikdy nepotkal podobný osud, aby jejich krásný zvuk nepřestal znít pod mírovým nebem nejen nám, ale i našim potomkům.

Jaroslav Prokop

MÍSTNÍ VÝROČÍ V ROCE 1988

- | | | |
|------------------|---------|---|
| 10. 1. 1888 | 100 let | založeno muzeum, umístěné nejprve v sále radnice |
| 23.–25. 2. 1948 | 40 let | hlavní události Vítězného února
23. 2. prohlášení okresního akčního výboru a vznik oddílu Lidových milic v koželužně
24. 2. jednohodinová generální stávka
25. 2. ustavení městského akčního výboru Národní fronty |
| 18. 3. 1948 | 40 let | výzva zástupců obcí Chlumecka a Novobydžovska ke zvýšení zemědělské výroby a dodávek a ke zlepšení života na našich vesnicích – počátek tzv. chlumecko-nitranského hnutí |
| 16. 6. 1848 | 140 let | novobydžovská národní garda se vydala na pomoc bojující Praze |
| 4.–7. 8. 1888 | 100 let | první známá stávka dělníků koželužny proti jednorázovému snížení mezd |
| 16. 9. 1928 | 60 let | odhalení pamětní desky Boženy Němcové na hostinci U zlatého anděla |
| 30. 9. 1938 | 50 let | demonstrace před radnicí a před okresním domem proti Mnichovu a rozhodnutí vlády o přijetí diktátu západních velmocí |
| 28.–29. 10. 1918 | 70 let | oslavý vyhlášení samostatnosti státu ve městě, spojené s odstraňováním symbolů rakouské vládní moci |
| 12. 11. 1908 | 80 let | ve Sloupně zemřel ovocnář Josef Eduard Proche, narozený 13. 12. 1822 v Novém Bydžově |
| 18. 12. 1748 | 240 let | ve městě upálen chudonický krejčí Jan Pita, hlavní stoupenec tzv. abrahamitů, tajných vyznavačů židovského náboženství |
| 14. 12. 1918 | 70 let | velká hladová demonstrace, která přerostla v živelný útok proti několika městským živnostem |
| 26. 9. | | Zbyněk Vaníček,
Nový Bydžov, Ezopova 1688
Vlasta Hubená,
Převýšov 113 |
| 26. 9. | | Rudolf Macháček,
Běrunice 158
Leona Vondrušková,
Nový Bydžov - Lužec n. C. 58 |
| 26. 9. | | Jaroslav Kioz,
N. Bydžov - Skochovice 73
Jana Novotná,
Nový Bydžov - Skochovice 85 |
| 26. 9. | | Miroslav Příbyl,
Nový Bydžov, Ezopova 1659
Dana Saidlová,
Nový Bydžov, J. Žižky 672 |
| 26. 9. | | Zdeněk Slanina,
Nový Bydžov, J. Žižky 678
Eva Prchlíková,
Nový Bydžov, J. Žižky 678 |
| 10. 10. | | Michal Musílek,
Pardubice 269
Hana Poláková,
Nový Bydžov, Lidická 784 |
| 10. 10. | | Jaroslav Ludvík,
Hlušice 119
Stanislava Boháčová,
N. Bydžov, Rudé armády 1561 |
| 17. 10. | | Jindřich Rodovský,
N. Bydžov - Starý Bydžov 56
Jana Stopková,
Hradec Králové - Třebeš 216 |
| 24. 10. | | Vlastimil Konvalina,
Nový Bydžov, Fučíkova 891
Romana Slavíková,
N. Bydžov, K. V. Raise 810 |
| 24. 10. | | Libor Štajer,
Nový Bydžov, Brigádníků 866
Jana Vacková,
N. Bydžov - Chudonice 60 |
| 24. 10. | | Jan Šafařík,
N. Bydžov - Sloupno 142
Iveta Fučíková,
N. Bydžov, A. Jiráska 531 |

Osobní kronika

NAROZENÍ

od 2. 9. do 21. 10.

2. 9. Martin Drábek,
N. Bydžov - Starý Bydžov 72
3. 9. Jan Schovánek,
N. Bydžov - Skochovice 131
6. 9. Lucie Hnátková,
Nový Bydžov, Sukova 646
9. 9. Michaela Hlaváčková,
N. Bydžov, Brigádníků 836
13. 9. Anna Hušková,
N. Bydžov, Klicperova 624
17. 9. Michal Bašek,
N. Bydžov - Lužec n. C. 70
22. 9. Šárka Vlková,
N. Bydžov, Revoluční 291
29. 9. Šárka Ducháčková,
Nový Bydžov, Nová 418
1. 10. Iveta Suchánková,
Nový Bydžov - Chudonice 28
8. 10. Tomáš Hanuš,
N. Bydžov, Smetanova 1785
14. 10. Marek Diviš,
Nový Bydžov, Havlíčkova 50
20. 10. Tomáš Rjabínčák,
N. Bydžov - Starý Bydžov 95
21. 10. Martin Dunca,
Nový Bydžov, Luční 886

ŠNATKY

od 5. 9. do 24. 10.

5. 9. Pavel Liška,
Dobřenice 135
Vlasta Tomášková,
N. Bydžov - Nová Skřeněř
5. 9. ing. Otomar Moš,
Přerov, LM 34
Jana Havránková,
Nový Bydžov, Fučíkova 854
5. 9. Ivo Klapka,
Nový Bydžov, Jánská 1457
Marie Topičová,
Nový Bydžov, Jánská 1457
12. 9. Lubomír Valášek,
Nový Bydžov, Zahradní 448
Štěpánka Pavelcová,
Hradec Král., S. Allende 1064
19. 9. Jaroslav Šindelář,
Nový Bydžov, Hradební 1495
Marie Portová,
Nový Bydžov, Fučíkova 890
19. 9. František Sládek,
Nový Bydžov, Deylova 1859
Jaroslava Černá,
Nový Bydžov, V ráji 1323

KLIDNĚ, PŘÍJEMNĚ VÁNOCE,
PLNĚ POHODY
A VZÁJEMNĚHO
POROZUMĚNÍ
UPŘÍMNÝCH VZTAHŮ,
V NOVĚM ROCE HODNĚ
ŠTĚSTÍ,
PŘÁTELSTVÍ I DŮVĚRY!

To jsou přání naší redakce vám,
milým čtenářům

NOVOBYDŽOVSKÝ ZPRAVODAJ

Vydává Městské kulturní středisko v Novém Bydžově, nepravdivě. Odpovědný redaktor PhDr. Jiří Malina. Redakční radu řídí tajemník MěstNV Rastislav Kykal.

Adresa redakce: MĚKS, Revoluční ul. 774, 504 01 Nový Bydžov, tel. 23413.

Povoleno OK ONV v Hradci Králové pod čj. 2/87. Tisknou Východočeské tiskárny n. p. v Novém Bydžově. Náklad 2 000 výtisků. Mimobydžovským zájemcům zasíláme časopis poštou po zaplacení předplatného 24 Kčs. Cena jednoho čísla 3 Kčs.

Uzávěrka příštího čísla 30. 1. 1988.